

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MUSTAQIL
FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH METOD VA USULLARI**

Madina Zayniddinova

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Boshlang'ich talim yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya. Mazkur dokladda boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari, samarali metod va usullari tahlil qilingan. Shuningdek, o'quvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va didaktik o'yinlarning o'rni yoritilgan.

Kalit so'zlar: mustaqil fikrlash, boshlang'ich ta'lim, pedagogik metodlar, interfaol usullar, ijodiy tafakkur, didaktik o'yinlar

Аннотация. В данном докладе рассматриваются педагогические основы развития самостоятельного мышления у учащихся начальных классов, а также анализируются эффективные методы и приемы. Особое внимание уделяется роли современных педагогических технологий, интерактивных методов и дидактических игр.

Ключевые слова: самостоятельное мышление, начальное образование, педагогические методы, интерактивные технологии, творческое мышление

Abstract. This report analyzes the pedagogical foundations of developing independent thinking skills in primary school students and explores effective teaching methods and techniques. It also highlights the role of modern pedagogical technologies, interactive approaches, and didactic games.

Keywords: independent thinking, primary education, teaching methods, interactive techniques, creative thinking.

KIRISH

Hozirgi zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Boshlang'ich sinf bosqichi esa shaxsning intellektual rivojlanishida asosiy poydevor bo'lib xizmat qiladi. Shu davrda o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirish ularning keyingi ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga zamin yaratadi.

An'anaviy ta'limda o'quvchi ko'proq tayyor bilimni qabul qiluvchi sifatida qaralgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvda u faol subyektga aylantiriladi. Bu esa o'quvchining fikrlash jarayonini faollashtirishni talab etadi.

ASOSIY QISM

1. Mustaqil fikrlash tushunchasi va ahamiyati

Mustaqil fikrlash — bu o'quvchining berilgan muammoni mustaqil tahlil qilish, yechim topish va xulosa chiqarish qobiliyatidir. Lev Vygotsky fikriga ko'ra, bolaning fikrlash rivoji ijtimoiy muhit bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u hamkorlik orqali rivojlanadi. Jean Piaget esa bolalar fikrlashini bosqichma-bosqich rivojlanadigan jarayon sifatida talqin etadi.

Mustaqil fikrlash quyidagi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi:

- tahlil qilish
- taqqoslash
- umumlashtirish
- muammo yechish
- xulosa chiqarish

2. Mustaqil fikrlashni rivojlantirish metodlari

2.1 Muammoli ta'lim metodi

Bu metodda o'qituvchi o'quvchilarga tayyor javob bermaydi, balki muammo qo'yadi. O'quvchilar esa mustaqil izlanadi. Afzalligi:

- fikrlashni faollashtiradi

ilmiy –amaliy anjuman

- ijodkorlikni rivojlantiradi

2.2 “Ortiqchasini top” metodi

O‘quvchilarga bir nechta element beriladi va ular orasidan ortiqchasini aniqlash talab etiladi. Natija:

- mantiqiy tafakkur rivojlanadi
- tahlil qilish ko‘nikmasi shakllanadi

2.3 Klaster metodi

Bu metodda o‘quvchilar fikrlarni guruhlab, tizimlashtiradi. Afzalligi:

- axborotni tartiblaydi
- bog‘lanishlarni ko‘rsatadi

2.4 Didaktik o‘yinlar

Didaktik o‘yinlar orqali o‘quvchilar oson va qiziqarli tarzda bilim oladi.

Misollar:

- “To‘g‘ri – noto‘g‘ri”
- “Top va izohla”
- “Rolga kirish”

2.5 Interfaol metodlar

Zamonaviy ta’limda quyidagi metodlar samarali:

- “Aqliy hujum”
- “Bahs-munozara”
- “INSERT” texnologiyasi

Bu metodlar o‘quvchini faol ishtirokchi qiladi.

3. Mustaqil fikrlashni rivojlantirish usullari

Quyidagi usullar ayniqsa samarali hisoblanadi:

3.1 Savol berish usuli

O‘qituvchi ochiq savollar beradi:

- “Nima uchun?”
- “Qanday qilib?”

Bu o‘quvchini fikrlashga majbur qiladi.

3.2 Muqobil fikrlar yaratish

O‘quvchilardan bir muammoga bir nechta yechim topish so‘raladi.

3.3 Taqqoslash usuli

Obyektlar yoki hodisalar o‘zaro solishtiriladi.

3.4 Refleksiya usuli

Dars oxirida o‘quvchilar o‘z fikrlarini tahlil qiladi.

4. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning roli

John Dewey ta’limni “tajriba orqali o‘rganish” deb ta’riflagan.

Zamonaviy texnologiyalar:

- STEAM yondashuvi
- loyiha asosida o‘qitish
- raqamli vositalar

Bu vositalar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini sezilarli darajada oshiradi.

XULOSA

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omilidir. Zamonaviy pedagogik metodlar va interfaol yondashuvlar orqali o‘quvchilarni faol fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirish mumkin. Shuni aytish mumkinki, mustaqil fikrlashni rivojlantirish faqat metod tanlash bilan cheklanmaydi, balki o‘qituvchining yondashuvi, darsni tashkil etish uslubi va o‘quv muhitiga ham bevosita bog‘liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Lev Vygotsky. Pedagogicheskaya psixologiya. Moskva, 1991.
2. Jean Piaget. Psixologiya intellekta. Moskva, 2003.
3. John Dewey. Democracy and Education. New York, 1916.
4. N.M. Mavlonova. Pedagogika. Toshkent, 2010.
5. B.X. Xodjayev. Umumiy pedagogika nazariyasi. Toshkent, 2017.